

Розділ IV

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ Й ПОРЯДКУ

УДК: 364.442.2-054.73

DOI: <https://doi.org/10.32366/2709-9261-2022-3-1-82-90>

Козар Юрій Юрійович,

доктор юридичних наук, професор
(Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
м. Мелітополь)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6424-6419>

Гаріфуллін Максим Валерійович,
аспірант

(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6469-4924>

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ТА НЕДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУТІВ У ПРОЦЕСАХ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена аналізу проблематики, яка стосується підтримки внутрішньо переміщених осіб у процесі їх повторної соціалізації та адаптації і ролі інститутів державного та недержавного секторів, які, ґрунтуючись на принципах демократичності, верховенства права та справедливості, покликані сприяти цим процесам. Автор у статті визначає статус внутрішньо переміщених осіб в Україні; характеризує основні труднощі, з якими такі особи зіштовхуються; пропонує необхідні кроки до реформування державної політики, що стосується біженців усередині держави.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи; державні інститути; переселенці; соціальна адаптація; соціалізація; міжнародні організації; волонтерська діяльність; збройний конфлікт.

Постановка проблеми. Аналіз проблематики, що стосується підтримки внутрішньо переміщених осіб у процесі їх повторної соціалізації та адаптації і ролі інститутів державного та недержавного секторів, які, ґрунтуючись на принципах демократичності, верховенства права та справедливості, покликані сприяти цим процесам, є актуальним та важливим в умовах сьогодення. Гарантії такої діяльності є основоположними під час розбудови сучасної української державності в умовах російської військової агресії та анексії спочатку Кримського півострова, а згодом і східних областей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців частково висвітлюють цю проблему, зокрема: І. Є. Алімов, А. В. Дяченко, О. Ф. Новікова, О. В. Осауленко, А. В. Путінцев, І. М. Трубавіна та ін. Однак потребують подальшого вивчення такі питання: визначення статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні; формулювання переліку основних труднощів, з якими такі особи зіштовхуються; дослідження національних проєктів, програм, законів і постанов щодо сприяння процесам соціалізації внутрішньо переміщених осіб, урахування їх позитивних рис і недоліків, стану їх упровадження в життя та безпосередню дієвість і зв'язок із дійсністю; необхідність запропонувати кроки до реформування державної політики, що стосується біженців усередині держави, які зможуть сприяти ефективності діяльності інститутів та гарантувати виконання національних і міжнародних вимог у сфері внутрішньо переміщених осіб задля забезпечення прав та свобод людини і громадянина, які набули актуального значення, до того ж визначені не тільки Конституцією України, а й світовою спільнотою, що свідчить про важливість, масштаб і релевантність зазначеного питання, тому і є **метою** нашої наукової розвідки.

Виклад основного матеріалу. Внутрішньо переміщені особи – це особлива категорія людей, яка з року в рік з'являється дедалі частіше в різних світових країнах. Наша держава, на жаль, не стала винятком у цьому питанні. Із 2014 року Україна веде гібридну війну з Російською Федерацією. За цей період проблема з біженцями всередині країни набула великих масштабів. Посилаючись на результати спільних досліджень проєкту Brookings-LSE та програми «Право на Захист» (HIAS Україна), початок переселень відбувся у березні 2014 року, і за рік кількість офіційно зареєстрованих осіб, які мали статус «внутрішньо переміщених», сягнула більше одного мільйона [1].

Державні та громадські механізми, які були покликані регулювати сферу всебічного забезпечення таких людей, продемонстрували вкрай низький рівень готовності до подібних ситуацій. Унаслідок цього розпочався прискорений процес перебудови у галузі соціальної політики України.

Основними труднощами внутрішньо переміщених осіб, як правило, є: відсутність житла (тимчасового або постійного); нестача матеріальних засобів для існування; проблеми в оформленні реєстрації та відновленні документів; складність або відсутність доступу до послуг соціального та правового характеру.

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» Україна вживає всіх можливих заходів, передбачених Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, щодо запобігання виникненню передумов вимушеного внутрішнього переміщення осіб, захисту та дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, створення умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання в Україні [2].

Для виконання поставлених завдань щодо надання допомоги внутрішньо переміщеним особам у нашій державі можна окреслити дві категорії інститутів.

Перша з них – це державні інститути (механізми), або держава в особі відповідних органів. Держава є найпотужнішим інститутом, що здійснює політику стосовно внутрішньо переміщених осіб. Вона має великий арсенал інструментів, завдяки яким можна досягати тих чи інших цілей. Вона несе відповідальність за

свої дії або їх невиконання перед такими особами й повинна чітко спрямовувати всі свої зусилля на створення першочергових умов для забезпечення їхніх потреб.

Відповідно до політики будь-якої демократичної держави, якою є й Україна, мають здійснюватися реформи в соціальній сфері, які дозволять провести адаптацію переселенців максимально ефективно. Не лише існування на папері, а й, найголовніше, дія гарантій для таких осіб повинна бути поза критерієм їх місцезнаходження.

Першим і рішучим кроком у процесі виконання згаданих завдань було прийняття Кабінетом Міністрів України Постанови «Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року» (далі – Програма). Метою Програми є розв'язання основних проблем громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, і зниження рівня соціальної напруженості серед них і в суспільстві; сприяння інтеграції та соціальній адаптації таких осіб за новим місцем проживання; допомога в забезпеченні створення належних умов для життєдіяльності, прав та реалізації потенціалу; забезпечення соціальної, медичної, психологічної та матеріальної підтримки; створення передумов для компенсації завданої їм майнової (матеріальної) та моральної шкоди; створення сприятливих умов для добровільного повернення на місця попереднього проживання (за умови повного фактичного припинення бойових дій на територіях, на яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження) [3].

Перевагами цієї Програми можна назвати: детальну увагу до питання житла, закріплення надання безоплатної правової допомоги, боротьбу зі стигматизацією, формування реєстру заборгованості з виплати заробітної плати, пенсій та інших соціальних виплат.

Слідом за цією Програмою було підписано низку законів та постанов, зокрема: Постанову Кабінету Міністрів України від 01.10. 2014 р. № 509 «Про облік осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції» [4]; Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII; Постанову Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 року за № 637 «Про здійснення соціальних виплат особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України і районів проведення антитерористичної операції»; розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року»; Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII; Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 за № 1706-VII [2].

Органами, що займаються реалізацією державної політики у сфері внутрішньо переміщених осіб, є Державна міграційна служба, Міністерство культури, Міністерство соціальної політики, Міністерство освіти і науки, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство зовнішніх справ, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Пенсійний фонд України.

Державні інституції змогли закріпити права внутрішньо переміщених осіб у сфері майнових, культурних та освітніх питань. Упорядкувати деякі процесуальні моменти та забезпечити мінімальний пакет прав і засобів для самореалізації на нових територіях проживання.

Оцінка дій влади, попри все, залишається невисокою. Соціальні опитування та інтерв'ю такої категорії осіб дають змогу зрозуміти, що система, яка складається з державних механізмів забезпечення потреб внутрішньо переміщених осіб, виявилася негнучкою. Здебільшого мова йде про наявність формальних, задокументованих можливостей, прав та пільг. Реалії життя та бюрократія перешкоджають упровадженню ідей та реалізації поставлених завдань. Брак кадрів та спеціалістів, відсутність мотивації в компетентних органах та проблеми регіону стають вирішальними й унеможливають втілення намірів держави через ухвалення низки законів. Проте варто відзначити й позитивні тенденції, які з'явилися нещодавно в цій сфері: зменшення кількості та впорядкування обліку таких осіб, вирішення багатьох побутових та особистих проблем тощо.

Успішність тієї чи іншої соціальної програми передусім залежить від тих, хто її буде виконувати, впроваджувати в життя. Тому необхідно на загальному рівні нагадувати про пріоритетність і першочерговість такого питання, як інтеграція біженців. Проводити кадрові реформи й залучати міжнародних фахівців для консультацій та надання допомоги з використанням європейського та світового досвіду.

Внутрішньо переміщені особи є повноцінними громадянами України, і це слід завжди чітко усвідомлювати. Проте вони, як і все населення, є ресурсом держави. Тому правильна їх адаптація сприятиме економічному зростанню держави та підвищенню добробуту, а неправильна – призведе до погіршення криміногенної ситуації у країні і внутрішньонаціональної ворожнечі.

Другою категорією інститутів є недержавні організації (волонтери). До них можна включити й міжнародні організації. Роль волонтерів у всі часи була не тільки допоміжною, а й іноді провідною. Серед найбільших волонтерських організацій в Україні можна виділити такі: «Станція Харків», «Допомога Дніпра», «7-а Лінія», «АК центр», «Фонд Ріната Ахметова», «Дім друзів», «Благодійний фонд «Ксена», «Кримська діаспора», «Відновлення. Схід», «Країна вільних людей» та інші. Їхня кількість і якість їх роботи свідчить, що український народ у змозі згуртувати свої сили й організувати ефективну підтримку в часи, коли це справді необхідно.

Провідними видами волонтерської допомоги стали: допомога в психологічній реабілітації; допомога в пошуку роботи / надання роботи; допомога товарами (як продовольчими, так і непродовольчими); допомога у сфері надання інформації або консультацій; допомога в наданні тимчасового притулку, житла; допомога в організації гуртків для внутрішньо переміщених осіб та ін.

Громадянська активність пересічних громадян теж становить чималий відсоток допомоги. Розглянемо соціологічне дослідження, у рамках якого Центром «Соціальний моніторинг» спільно з Українським інститутом соціальних досліджень імені О. Яременка були поставлені запитання, які можуть характеризувати ставлення респондентів до волонтерства та переселенців з Криму й Донбасу. Так, щодо питання допомоги військовим та вимушеним переселенцям, то більшість із тих опитаних, хто взагалі опікувався їх проблемами,

воліли переказувати гроші (52,7 %). Також значна кількість людей, стурбованих ситуацією з внутрішньо переміщеними особами й силами, які ведуть бойові дії на сході держави на боці України, приносили речі або продукти харчування у благодійні фонди або волонтерські організації (40 %). Ці дві категорії респондентів є найбільшими, і це вказує на те, що громадяни, які є недостатньо поінформованими про реальні потреби армії та внутрішньо переміщених осіб, воліли переказувати гроші або приносити найнеобхідніші продукти та речі.

Цілком імовірно, що більшість фінансових надходжень здійснювалася через смс-повідомлення на лінію Міністерства оборони України, а речі та продукти, які передавали громадяни, ними не купувалися. Тобто в суспільстві існує певний дисонанс: з одного боку, люди прагнуть допомагати, а з іншого – не бажають витратити на це значні кошти.

Підтверджує цю гіпотезу також те, що 27,8 % респондентів купували продукти із специфічним маркуванням, яке вказувало на те, що частина прибутку від їх продажу піде на потреби армії. 25,2 % респондентів самостійно купували речі та продукти, необхідні військовим та вимушеним переселенцям, і саме ця категорія включає в себе громадян, які готові були витратити власні кошти для вирішення проблем забезпечення армії і внутрішньо переміщених осіб.

Окремо необхідно виділити 14,2 % респондентів, які особисто допомагали вимушеним переселенцям, а також 9,3 % опитаних, які безоплатно працювали у волонтерських організаціях. Значно менша частина (3,5 %) респондентів надавали власне житло для внутрішньо переміщених осіб. Однак варто зазначити, що з початку подій у Криму волонтери активно шукали притулки для переселенців, отож реальна необхідність у житлі може бути достатньо низькою [5].

Загальні результати демонструють у цілому бажання громадян допомогти вимушеним переселенцям. Самі біженці також підтверджують щирість та ініціативу від фондів, організацій та простих громадян, вони оцінюють їх ефективність і переважно ставлять її вище державної. Однак більшість людей не так однозначно сприймають готовність до трати власних значних ресурсів. Фактори, які впливають на це, можуть бути різними. Проте найбільш прийнятним вважаємо загальну низьку фінансову спроможність населення, у тому числі й через воєнні дії на сході країни.

Тема міжнародної допомоги внутрішньо переміщеним особам насамперед тісно пов'язана з діяльністю Міжнародної організації з питань міграції ООН (далі – МОМ).

У грудні 2018 року МОМ розпочала проєкт «Підтримка реінтеграції ветеранів конфлікту на сході України та їхніх сімей», фінансований Європейським Союзом. Проєкт тривав упродовж 20 місяців у трьох пілотних областях: Київській, Дніпропетровській та Львівській. У межах проєкту було передбачено підтримку заходів соціального згуртування: спортивних змагань, майстер-класів, круглих столів із представниками місцевої влади. Кваліфіковану психологічну допомогу в рамках проєкту надавали фахівці, які пройшли підготовку з роботи з ветеранами та членами їхніх родин. Ще одним компонентом проєкту були тренінги та гранти на підтримку кар'єрного розвитку та самозайнятості ветеранів.

У вересні 2019 року МОМ розпочала проєкт «Нагальна гуманітарна допомога та підтримка раннього відновлення для громад, постраждалих унаслідок конфлікту на сході України», фінансований Бюро у справах населення,

біженців та міграції Держдепартаменту США. Проект діяв упродовж одного року і включав допомогу з підготовкою до зими й дотриманням стандартів гігієни, багатоцільову грошову допомогу, а також підтримку з самозайнятстю й мікропідприємництвом.

Проект «Гуманітарна та соціально-економічна підтримка внутрішньо переміщених осіб та постраждалого населення на сході України», що впроваджується МОМ за фінансування Уряду Японії, розпочався в березні 2020 року і тривав до березня 2021 року. Проект підтримав зусилля Уряду України щодо надання соціально-економічної підтримки внутрішньо переміщеним особам та постраждалому від конфлікту населенню поблизу лінії розмежування. Крім цього, проект мав на меті підвищити рівень інформованості серед відповідних груп населення про ризики торгівлі людьми та експлуатації, а також покращити медичну інфраструктуру закладів охорони здоров'я поблизу лінії розмежування та на контрольних пунктах в'їзду-виїзду.

У квітні 2020 року МОМ розпочала проект «Внесок у гуманітарну діяльність, включену до Глобального плану МОМ зі стратегічної готовності та реагування на коронавірусну хворобу». Проект фінансується Бюро у справах народонаселення, біженців та міграції Державного департаменту США. Він тривав 8,5 місяців і сприяв зусиллям Уряду України щодо ефективної підготовки та реагування на COVID-19 у постраждалих від конфлікту районах. Проект передбачав надання засобів гігієни, психосоціальної підтримки, підтримку засобів до існування, грошову допомогу та індивідуальну допомогу особам, яким загрожує торгівля людьми, експлуатація та зловживання з числа вразливих осіб, що повернулися, внутрішньо переміщених осіб та інших постраждалих від конфлікту осіб у Донецькій та Луганській областях.

У червні 2020 року МОМ розпочала проект «Підтримка у підготовці до зими для постраждалих від конфлікту громад Донеччини та Луганщини (території, не контрольовані Урядом)». Проект фінансується Цивільним захистом та гуманітарною допомогою ЄС (EU ECHO). Проект допоміг підготуватися до зими уразливим постраждалим від конфлікту особам, які мешкають у віддалених населених пунктах поблизу лінії розмежування, із надзвичайно високим рівнем безробіття і скрутною економічною ситуацією.

П'ятирічний проект «Покращення умов життя внутрішньо переміщених осіб на сході України», розпочатий МОМ у 2020 році, фінансується Урядом Німеччини через Банк розвитку KfW. Він передбачає створення сучасного житла для близько 1500–2000 бенефіціарів у містах Краматорськ (Донецька область) та Северодонецьк (Луганська область). Близько 500–600 житлових одиниць буде споруджено чи реконструйовано, суворо дотримуючись української законодавчої бази щодо будівництва / середовища проживання та стандартів ЄС для сектору. Житло не буде безкоштовним, але надаватиметься за прийнятну вартість, відповідно до місцевого ринку. Близько 80 % нових житлових одиниць будуть передані внутрішньо переміщеним особам, а 20 % – місцевим жителям [6].

Висновки. Соціально-правове забезпечення потреб внутрішньо переміщених осіб є болючим питанням для Української держави. Адекватного й повного вирішення проблеми наразі не вбачається можливим. Україна ослаблена збройним конфліктом і, попри всі спроби, не може виконати поки власних програм.

За результатами дослідження, інститути, які покликані забезпечувати права та свободи переселенців, із часом помітно втрачають силу і вплив. Громадськість не надає гласності цій важливій проблемі, а суспільство більш стурбоване власним добробутом, матеріальним становищем тощо.

Реакція на трагедію, яка розпочалася у 2014 році, не була достатньою і виявилася спонтанною, що і призвело до численних прогалин і так званих «фейків» з боку уряду. Громадські, недержавні організації та фонди хоча й допомагають частково у вирішенні тих чи інших питань та досягненні певних цілей, але все ж таки їх зусилля залишаються недостатніми для вирішення проблеми на державному рівні. Ця ситуація показала, наскільки наша держава залежна від дотацій, гуманітарної допомоги та грошей саме європейського та західного (мова про Сполучені Штати Америки) простору. Складно навіть уявити трагізм ситуації та її наслідки, якби Україна була позбавлена зовнішньої підтримки в розв'язанні всіх проблем у сфері внутрішньої міграції.

Зважаючи на викладене, убачаємо доцільним запропонувати декілька необхідних, на нашу думку, кроків на шляху до вирішення цієї ситуації. По-перше, варто привернути ще більшу увагу політиків до питання щодо забезпечення потреб переселенців. Активна реакція потрібна саме зараз, адже чим більше збройний конфлікт поглиблюється, тим важче приймати рішення. Слід створити оперативні групи, які будуть шукати можливі шляхи вирішення і сценарії, що зможуть гарантувати довготривалість та ефективність майбутніх кроків державної влади. По-друге, існує наявність потреби у створенні основного органу, який буде займатися безпосередньо питаннями стосовно внутрішньо переміщених осіб. Цей орган повинен мати всі необхідні йому повноваження і складатися з фахівців, які, що важливо, будуть ознайомлені з досвідом європейських держав щодо подолання конкретних проблем у сфері внутрішньої міграції. Відсутність кваліфікованих співробітників у компетентних органах тільки гальмує процес вирішення конфлікту і не дає змоги передбачати можливі прорахунки. По-третє, питання внутрішньо переміщених осіб гостро постає через призму гібридної війни, завершення якої не обіцяє бути швидким. Тому всі процеси реформування у сфері біженців зі сходу мають проводитися у взаємозв'язку з поступовим регулюванням збройного конфлікту між Україною та Російською Федерацією (справедливості ради варто було б записати «російською федерацією»).

Зосередивши свою увагу на цій проблемі, Україна за підтримки демократичного світового суспільства здатна вирішити всі питання, пов'язані з ефективністю та надійністю функціонування державних і недержавних інститутів, що покликані забезпечувати захист прав та свобод внутрішньо переміщених осіб.

Список використаних джерел

1. Непевний початок: відповідь Української держави на проблеми внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://r2p.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Ukrainian-Govt-Responses-to-Internal-Displacement-May-2015-ukr.pdf> (дата звернення: 20.03.2021).
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 1. Ст. 1.
3. Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року: Постанова КМУ від 16 грудня 2015 р. № 1094. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF/page> (дата звернення: 20.03.2021).

4. Про облік внутрішньо переміщених осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2021).
5. Ставлення до переселенців і волонтерської діяльності. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. Київ, 2015. URL: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/Settlers%20and%20volunteering.pdf> (дата звернення: 20.03.2021).
6. Допомога ВПО і громадам, які зазнали наслідків конфлікту. URL: <https://iom.org.ua/ua/dopomoga-vpo-i-gromadam-yaki-zaznali-naslidkiv-konfliktu> (дата звернення: 20.03.2021).

References

1. Nepevnyi pochatok: vidpovid Ukrainiskoi derzhavy na problemy vnutrishno peremishchenykh osib [An uncertain beginning: response of the Ukrainian state to the problems of internally displaced persons]. URL: <https://r2p.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Ukrainian-Govt-Responses-to-Internal-Displacement-May-2015-ukr.pdf> (data zvernennia: 20.03.2021) [in Ukrainian].
2. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib : Zakon Ukrainy [About providing of the rights and freedoms of internally displaced persons : Law of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2015. № 1. St. 1 [in Ukrainian].
3. Pro zatverdzhennia Kompleksnoi derzhavnoi prohramy shchodo pidtrymky, sotsialnoi adaptatsii ta reintehratsii hromadian Ukrainy, yaki pereselylysia z tymchasovo okupovanoi terytorii Ukrainy ta raioniv provedennia antyterrorystychnoi operatsii v inshi rehiony Ukrainy, na period do 2017 roku [About approval of the Complex state program as for support, social adaptation and reintegration of citizens of Ukraine who have moved from temporarily occupied territory of Ukraine and regions of carrying out anti-terrorist operation to other regions of Ukraine, for the period up to 2017]: Postanova KMU vid 16 hrudnia 2015 r. № 1094. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF/page> (data zvernennia: 20.03.2021) [in Ukrainian].
4. Pro oblik vnutrishno peremishchenykh osib : Postanova Kabinetu Ministriv vid 1 zhovtnia 2014 r. № 509 [About account in go finternally displaced persons : Resolution of the Cabinet of Ministers]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 20.03.2021) [in Ukrainian].
5. Stavlennia do pereselentsiv i volonterskoi diialnosti Ukrainyskyi instytut sotsialnykh doslidzhen imeni Oleksandra Yaremenka [Oleksandr Yaremenko Ukrainian Institute for Social Research. Attitude towards migrants and volunteering]. Kyiv, 2015. URL: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/Settlers%20and%20volunteering.pdf> (data zvernennia: 20.03.2021) [in Ukrainian].
6. Dopomoha VPO i hromadam, yaki zaznali naslidkiv konfliktu [Assistance to IDPs and communities affected with the conflict]. URL: <https://iom.org.ua/ua/dopomoga-vpo-i-gromadam-yaki-zaznali-naslidkiv-konfliktu> (data zvernennia: 20.03.2021) [in Ukrainian].

Kozar Yurii,

Doctor of Law, Professor

(Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6424-6419>

Harifullin Maksym,

Postgraduate student

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6469-4924>

THE ROLE OF THE STATE AND THE NON-STATE INSTITUTIONS IN THE PROCESSES OF THE SOCIAL ADAPTATION OF THE INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE

The article is devoted to the analysis of the problem related to the support of internally displaced persons in the process of their re-socialization and the adaptation and the role of the institutions of state and non-state sector which is based on the principles of democracy, rule of law and justice, which are designed to facilitate these processes. The guarantees of such activity are fundamental during the development of the modern Ukrainian statehood, which, unfortunately, is faced the aggression of the Russian Federation and the consistent annexation of, firstly, the Crimean Peninsula, and later, the eastern regions. In view of these events, the author in this article, firstly, determines the status of internally displaced persons in Ukraine, secondly, formulates the main difficulties with which the persons will be faced, thirdly, studies the national projects, the programs, the laws and the regulations as

for the assistance of the process of the socialization of internally displaced persons, weighs their positive features and the disadvantages and explores their real implementation in the life and the direct effectiveness and the connection with the real state of affairs, fourthly, offers the necessary steps to the reform of the state policy which concerns of refugee within the state, which, theoretically, will be able to increase the efficiency of the activity of the institutions and to guarantee the implementation of the national and the international requirements in the sphere of internally displaced persons, for the sake of guarantee and providing of rights and freedoms of human, which have become actual and have been determined not only with the Constitution of Ukraine but also with the world community which testify about the importance, scale and relevance of this issue. Focusing on this problem, Ukraine, together with the support of a democratic world society, can solve all issues related to the effectiveness and reliability of the functioning of state and non-state institutions that are intended to ensure the protection of rights and freedoms of internally displaced persons.

Key words: *internally displaced persons; state institutions; migrants; social adaptation; socialization; international organizations; volunteering; armed conflict.*

Надіслано до редколегії 20.04.2022
Рекомендовано до публікації 25.04.2022